

Radovljiški zapori

Graščina

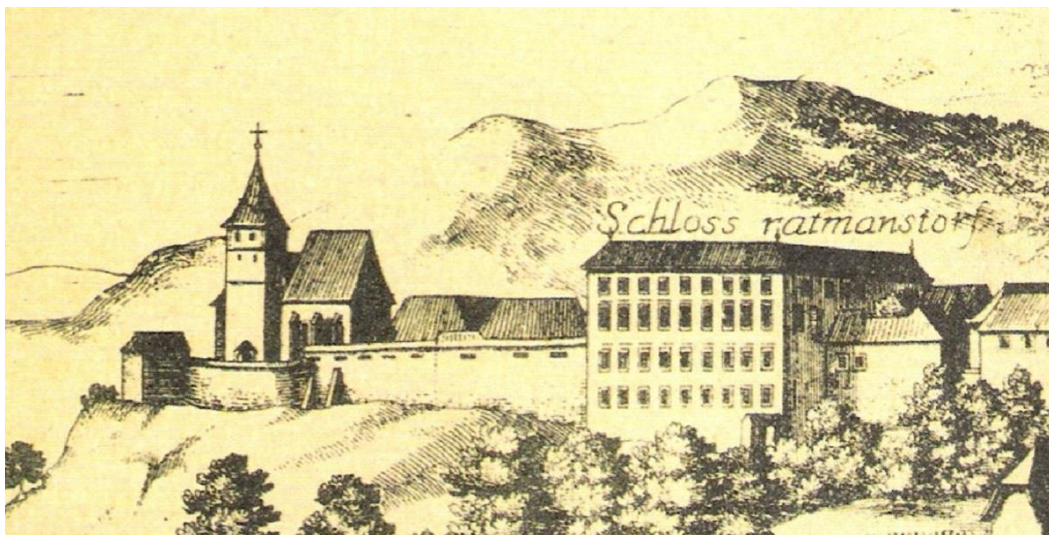
Od kdaj so bili v radovljiški graščini zapori je nemogoče dognati. Verjetno že od nekdej, saj je bil grad v svoji prvotni obliki obdan z obzidjem in tudi potem je ob prezidavah ostala dominantna stavba v mestu.

Prvi zapis, ki »de facto« omanja radovljiško ječo je zapis, datiran 21. januarja 1669.

Vir: DAR

Mošenjski župnik Andrej Novak obdolžen čarovništva. ... Zanimivo je, da je bil po Slaparični justifikaciji župnik Novak dne 31. januarja 1669 odveden v radovljiško ječo, in sicer ga je odvedel sam ondotni graščinski gospod grof Oton Henrik Thurn. Župnik Novak se je iz ječe bridko pritožil nad to nasilnostjo, ker je njegova duhovska hiša privilegirana in on v prvi instanci podložen le duhovski sodniji. Graščinska oblast pa je trdila svoje: če se je moral očistiti zločina pred sodnijo v Kranju, se mora tudi pred sodnijo, kateri je zemljiško podložen. Vmes je pa posegel škof Rabatta in deželna oblast (Landesstelle) je poslala 1. februarja 1669 grofu Thurnu strog ukaz, naj župnika Novaka takoj izpusti (alsobaldt auff freyen Fuas stolln), drugače se bo to izvršilo na grofove troške (als widrigen Falls zu dem ende ein geschwonrer Dber- reiter auff dess herrn aigenen Unkosten abgeordnet werden solle).

Vir: Koledar Slovenca, Slovenskega doma, Slovenčeve knjižnice, Domoljuba, bogoljuba, Obiska in Sveta, 1944

Grad Radovljica, ok. 1670

Vir: Janez Vajkrt Valvasor

Op.: Prvi opis grajske ječe časovno sovпада s prvo upodobitvijo Radovljice.

Graščina, ok. 1915
Vir: Kopirnica Sodja

V Sokolski spomenici avtor Danijel Čebulj piše: »Telovadba pa se je preselila v grajščino (1919), kjer se je posrečilo dobiti v najem bivšo grajščinsko ječo.«

Kaj je bilo po selitvi (»vis a vis« preko ceste v Lahovco) v grajski ječi, nam ni uspelo dognati, predvidevamo, da je ostala prazna ali pa so jo imeli za skladiščenje kakšne krame.

Nekaj tekstov (ki niso podkrepljeni z dokazi) govori tudi o ječi v Vidičevem dvorcu. Ker poleg vira ni omenjeno niti časovno obdobje, to na tem mestu samo omenjamo.

Vir: DAR

Lahovca

Lahovca, Linhartov trg št. 26. Stavba je bila prvotno del grajščinske posesti in se je uporabljala v gospodarske namene. V njej so nekaj časa vzrejali lovske pse. Ko jo je leta 1870 prevzela takratna Občina Radovljica je bila preurejena v zapore. Pritličje stavbe krasijo lepo obokani križni svodi na klasicistično oblikovanih stebrih.

Vir: Med Jelovico in Karavankami (Toni Bogožalec)

Graščina in Lahovca, 1888

Vir: arhiv Cene Avguštin (kopija)

Op.: Izviren vir neznan: ugibamo, da mladi fotograf Alojzij Vengar.

Lahovca / Linhartov hram, ok. 1910 / ok. 1930 / ok. 1970

Vir: arhiv Lenka Lapuh (detajl) / arhiv: Zvone Razinger / Foto Cene Avguštin

Proti večeru so ga odgnali v Radovljico v »Lahovco«.

V tistih časih so bili vsi uradi, oziroma kakor smo rekli »gosposka«, v graščini. Sodnija je bila v prizemlju. Nasproti graščini so bili v grofovi hiši (Lahovci) zapori, kjer so delali pokoro tudi nekateri divji lovci, včasih pa za 24 ur kakšen nedolžen ljubitelj ptic pevk, ker je bil prepovedan lov liščkov, čižkov, kalinov. Mnogo je bilo še ribjih tatov. Strogi

režim v sodnji je vodil sodnik Žebre, ki je bil sam lovec in ribič in verjetno zaradi tega sem in tja preveč oseben.

Nekoč je obravnaval ribjo tatvino iz Bohinja. Obtožena sta bila oče in njegov šestnajstletni sin. Dokazi so bili bolj šepavi, priznanja sploh ne. Ko je začel vrteti sina, da bi ga ujel, se je le ta obrnil proti očetu in naivno vprašal: »Ata, kaj pa je to riba?« Brez nadaljnega je oba zašil za nekaj dni na ričet v Lahovci.

Od kod so radovljiški »aresti« dobili ime Lahovca, so različne domneve. Baje je prvi okusil njih udobnost neki lahon, dolgoprstež.

(Ušel je) včeraj jako nevaren človek, iz sodnijskega zapora v Radovljici, Matija Ažman po imenu, kateri je v preiskavi zaradi hudodelstva ponarejenja javnih upnih listov, tatvine in goljufije.

Vir: Slovenski narod, 12. 5. 1884

(Iz Radovljice) se nam poroča dne 31. julija: Danes vihra s poslopja tukajšnjega c. kr. okrajnega sodišča bela zastava, znamenje, da ni nobenega jetnika v zaporu.

Vir: Slovenski narod, 2. 8. 1886

... Orel visokogorja se je spustil v nižave, podal se je v sedež pravice, v mesto Radovljico, ter sam se postavil pred sodni stol. — Ričet bo jedel in cmoke v samotni Lahovci in pokoril se za greh, storjen v visokem skalogorovji.

Vir: Slovenski narod, 15. 9. 1886

Občni zbor c. kr. kmetijske družbe (na Bledu)... Neumneži temu že verujejo, a pametni so mnenja, da odborniki »konsulov« dobe še enkrat stanovanje v „Lahovci“ v Radovljici.

Vir: Slovenski narod, 21. 10. 1899

Laška drznost in nasilnost. Poroča se nam: V soboto 24. t. m. je Lah Josip Olivetti, zastopnik lesnega trgovca Pietro Piussi-ja iz Udin, v Lescah v gostilni »Pri Triglavu« pozno v noč popival z ondotnimi fanti ter se zelo opijanil. Ko se je slačil, da bi šel spat, padla mu je iz obleke denarnica, v kateri je bil tisočak in še nekaj družih bankovcev, za nek kovčeg, ne da ti to opazil. Ko se je nekoliko streznil, pogrešil je denarnico ter mislil, da sta ga okradli natararici. Šel je pred zaklenjeno sobo v kateri sta natararici že spali, ter začel nad njima vpiti in zahtevati, da naj mu vrneta »ukradeni« denar. Ker mu nista hoteli odpreti, vzal je sekiro ter ž njo razbijal in sekal po vratih, na to pa štirikrat vstrelil iz samokresa v vrata. Natararici sta se tako prestrašili, da sta samo v spodnji obleki skočili skozi okno prvega nadstropja na dvorišče. Lah je potem šel v Radovljico naznanit svojo izgubo orožništvu, od koder so poslali jednega orožnika ž njim v Lesce. Kmalu je bila najdena denarnica z vsem denarjem vred in navzoči orožnik je zdaj tudi izvedel za grozovitost, kateri je malo preje počenjal besni Olivetti, a ta ga je hotel, kakor se govori, podkupiti s petakom, da bi stvar zamolčal. Orožništvo je Laha ovadilo kazenskemu sodišču, in zdaj je že pod ključem v radovljiški »Lahovici«. Ta žalostna dogodnica pa naj uči, kako drzni in nasilni postajajo Lahi v Avstriji, kjer jih državne oblasti ščitijo večkrat z večjo skrbnostjo, kakor svoje podanike.

Vir: Gorenjec, 31. 3. 1900

Nevarni tat Milecki je danes od 16. na 17. ponoči iz zapora v Radovljici skozi predor zidu ušel.

Vir: Slovenski narod, 17. 9. 1900

»Macedonija« - nov zapor ob sodišču

Novo radovljiško sodišče – in zapori, ok. 1905

Vir: DAR

Dne 11. t. m. je ušel iz ječe novega sodišča v Radovljici neki Macedonec, delavec v Bohinju. Prevertal je zid tik okna z žlico in žrebljem, prišel na dvorišče in po drogu na prosto. Bil je menda prvi zaprt v novem sodiškem poslopju.

Vir: Gorenjec, 14. 11. 1903

Radovljiške novice. — Seja občinskega odbora radovljiške ga z dne 20 t. m. Predseduje župan g. dr. Janko Vilfan. - Ker je mestna hranilnica odpovedala občini stanovanje za občinskega sluga in prostore za občinski zapor, se županstvu naroči, da si najame druge prostore in se obrne v tem oziru najprej na graščinsko oskrbništvo.

Vir: Gorenjec, 27. 5. 1905

Skrajna predrznost. Vlačugar Primož Hopf, žagar iz Bavarske doma, je bil pri c. kr. okrajnem sodišču v Radovljici zaradi hudodelstva javne sile v preiskovalnem zaporu, ker je orožnike psoval in se aretaciji uprl. Hopf se je napram preiskovalnemu sodniku jako surovo vedel, ga zmerjal, in je tudi sodnega slugo s koncem verige po roki udaril in v zaporu vsled razbijanja napravil 19 K škode. Obsojen je bil na 13 mesecev težke ječe, po prestani kazni se bo pa iztiral iz avstrijskih dežela. Take surovosti so zmožni le kaki rajhovci!

Vir: Slovenski narod, 10. 5. 1906

Županstvo naj preskrbi nove občinske zapore, ker je graščina odpovedala dosedanje prostore.

Vir: Gorenjec, 28. 7. 1906

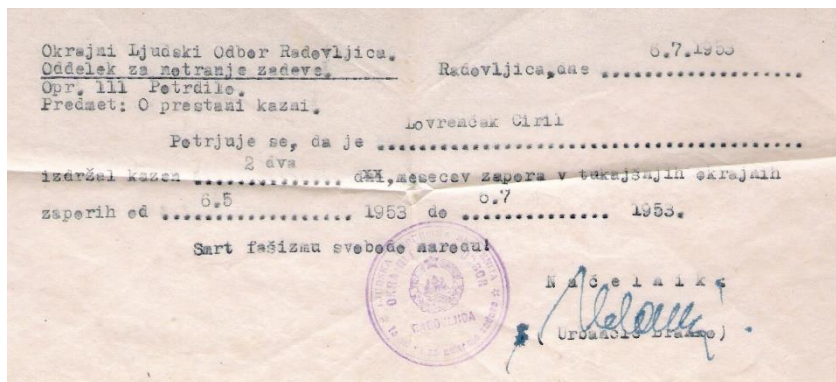
»Tiček je ušel« v sredo iz tukajšnjega preiskovalnega zapora, imenom Martin Jurija ter je odfrčal tja proti Jelovci. Akoravno mu je bila žandarmerija takoj za petami, vendar jo je popihal brzih nog preko Save v prostrane jelovške šume.

Vir: Gorenjec, 9. 4. 1910

Sodišče in zapori v Radovljici, 1914-17
Vir: kamra (GM Kranj, založnik Homan)

Radovljiški zapor – po vojni

Potrdilo o prestani (2 mesečni) kazni v radovljiškem zaporu, 1953
Vir: DAR

Pazniki v zaporu Radovljica, (31. 05. 1958)
Op.: Stojita (od leve): 1. Jelen in 2. Milan Pahor.
Sedijo (od leve): 1. Sterle, 2. Gerl in 3. Anton Novak

.....

Sestavil: Goran Lavrenčak – DAR

Prvič objavljeno: 20. 3. 2019

glavrencak@gmail.com